

СРПСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА

ТОМИСЛАВ НИКОЛИЋ

Ваше преосвештенство,
 Поштовани председниче Матице српске,
 Уважени градоначелниче,
 Чланови Српске академије наука и уметности,
 Драги угледници Матице, пријатељи,

Матица српска данас представља други том прве националне енциклопедије, најлепши поклон грађанима Србије пред су-трашњи Дан државности.

Национална енциклопедија је сан свих правих српских интелектуалаца, сањан још у 19, а недосањан ни у 20. веку. Требало је да се деси зло са СФР Југославијом, да Матица српска покрене иницијативу, а Српска академија наука и уметности се придружи идеји израде *Српске енциклопедије*. Чак и тада се наишло на зид који се звао недостатак политичке воље и тек доношењем Закона о Српској енциклопедији, 2005. године, први пут је створен основни друштвени предуслов за њену израду.

Захваљујући људима из Матице, одговорним пред државом и народом, жељним да остваре двовековну тежњу предака, са ентузијазмом коме се дивим, године 2010. излази прва књига првог тома *Српске енциклопедије*, 2011. друга књига првог тома *Српске енциклопедије* а прошле, 2013. други том *Српске енциклопедије*, дело које данас промовишемо и предајемо грађанима Србије.

Из овакве посвећености свих институција и појединаца који на њој раде, проистиче континуитет излагања *Српске енциклопедије*, и њен квалитет, што говори о оправданости инвестиције државе у капитални пројекат од суштинске важности за Србију.

Драги пријатељи,

Колико год били испуњени поносом због повода данашњег окупљања, дужност ми је да укажем на пионирске подухвате

Матице српске, али и да отворених очију, одговорно и критички сагледам стање у овој области. Енциклопедистика је институционално веома добро утемељена код свих европских народа, нажалост не и код нас. Да потражимо оправдање, да се сакријемо иза многих турбуленција и историјских катаклизми које су крајем 20. века задесиле српски народ и српско друштво? Или у социјалистичко доба у коме је ова делатност била концентрисана у Загребу, у Југославенском лексикографском заводу, а Матица српска обављала на српској страни најважније послове ове врсте, тихо и без велике друштвено-политичке подршке.

Србија није имала снаге, могућности и храбрости да се позабави стварањем једног јаког енциклопедистичког Центра који би своје важне друштвене послове обављао отворених очију.

И у таквим условима Матица је обновила и снажно уздигла српску енциклопедистичку културу. У последњих пола века покренула је велики број лексикографских и енциклопедијских пројеката и едиција, објавила на стотину наслова, обогатила низом вредних резултата нашу културу. Матица српска има истакнуту и запажену научноистраживачку делатност, нарочито енциклопедијску, лексикографску и нормативистичку. Дозволите ми да, овом приликом, укажем на наслове који су од темељне вредности и значаја за државу.

Најважнији дескриптивни речници српскога језика, енциклопедијски речници, правописни и нормативни приручници, управо су настали као посебна издања Матице српске. Поменимо само *Правопис српскога језика* на коме се заснива правописна норма; затим једнотомни *Речник српскога језика* са преко 80.000 речи, који је задовољио давнашњу потребу српске културе; као и управо објављену *Нормативну граматичку српског језика*, која је граматичку проблематику изложила не само са становишта дескрипције него и његовог нормирања. Ова три језичка приручника, која би требало да постану обавезни наслови на полицама и школских, али и кућних библиотека, од немерљиве су вредности за државу и друштво јер чувају атрибуте и идентитет и народа и државе.

Објављивањем *Српског биографског речника*, чији шести том са нестрпљењем очекујемо ове године, започето је публиковање својеврсне персоналне енциклопедије српског народа. Пројекат је сада на пола пута, али када буде довршен, када буде написано близу 30.000 биографија оних људи који су оставили значајан траг у српској историји, успећемо јасније да сагледамо доприносе појединаца унутар многих струка и различитих облика делатности. Такву књигу дугујемо и себи и својим

потомцима, којима остављамо да заслуже да се нађу у њеним новим издањима.

Иако је рад на енциклопедијама, лексиконима, речницима пре свега у домену одговорности научника, професора, институтских радника, он непосредно зависи од државе, од њене политичке воље и од њене материјалне подршке. А како је стање енциклопедистике уједно и огледало једне земље и народа, наша држава се мора потрудити да помогне институције које у овој осетљивој области раде.

У том контексту Матица српска има посебну улогу и значај, од ње држава највише очекује зато што представља саборну институцију интелектуалне, научне и духовне снаге, која је оспособљена за најсложеније послове. Одлика Матице јесте спој традиционалног и модерног, искуства и енергије, а о њеној несумњивој оспособљености за водеће место у српској лексикографији јасно говоре досадашњи резултати на овом пољу. Загледан у објављене наслове и наслове у припреми, нећу претерати ако кажем да је Матица српска већ постала незванични српски Енциклопедијско-лексикографски завод.

Нека ми буде дозвољено да под овим Матичиним кровом, у велелепном здању добротворке Марије Трандафил, кажем да од Матице српске очекујемо да настави путем којим већ иде: да још више прошири и унапреди рад у области енциклопедистике и лексикографије и да уздигне српске стандарде у овој области тако да у свему буде предводник и објединитељ свих сродних институција. Показала је Матица да може и уме да објављује наслове од националног значаја и са оскудним средствима, али са добром организацијом и одзивом сваког ко са ентузијазмом и посвећеношћу у овој области чини много. Част је и престиж бити у тиму Матице српске, јер и Матица исписује најславније странице свога народа и државе.

У овој години јубилеја, када обележавамо 150 година од пресељења Матице српске из Пеште у Нови Сад, значајно је обезбедити услове за пуни развој преко потребних енциклопедијско-лексикографских пројеката, тим пре што се у овом тренутку у Матици српској изводи петнаестак пројеката енциклопедијско-лексикографског типа. Очекујемо да и ти други, овога пута непоменути пројекти, врло брзо дају своје драгоцене резултате. Помажући Матицу српску помажемо науку и културу српског народа и целог нашег друштва.

Матица српска је преживела и надживела многе темељне промене друштвених и политичких система, измене државних граница и типова државне организације, смене интелектуалних и

духовних тенденција и погледа на свет, а опстала је, пре свега, као драгоцени светионик српске културе и науке, на чему јој је српски народ дубоко захвалан. Зато је Матица српска место за пуни развој енциклопедијско-лексикографске делатности, зато држава Србија с правом има поверења у њу.

Речју – Матицу квалификују резултати рада, али и њена дугочечност, упорност и велико искуство настало у различитим историјским околностима. Зато, уз похвале за постигнуте резултате рада, желим Матици српској да и убудуће траје, да брине о српском језику, књижевности, уметности, науци и култури. Бринући о свему томе, Матица брине и о опстанку српског народа у новим историјским околностима и у мултикултуралном амбијенту на читавом европском и светском простору.

Нека нам је срећно сутрашње Сретење – Дан државности Србије, који честитамо свим грађанима дарујући им други том *Српске енциклопедије*. И нека сваки наредни рођендан Србије буде обележен представљањем новог тома *Српске енциклопедије*, подухвата Матице српске који заслужује нашу пуну подршку.*

* Обраћање председника Републике Србије у Матици српској поводом објављивања II тома *Српске енциклопедије*, 14. фебруара 2014. године.